

Eesti Kirjandusmuuseum

Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsi, Ene Mihkelsoni Seltsi ja Eesti Kirjandusmuuseumi
konverents

OLNU ON IKKA VEEL TÄNA

20. oktoobril 2023

**Metsavendluse uurimise jäljed Ene Mihkelsoni
arhiivis: *pop-up* näituse tutvustus**

**Marin Laak
Eesti Kultuurilooline Arhiiv**

Foto: Alar Madisson

Ene Mihkelsoni personaalkogu EKM Eesti Kultuuriloolises Arhiivis – fond 421

Reg. 1984/ 94 – romaanide „Korter“ ja „Kuju keset väljakut“ käsikirjad

Reg. 1986/ 85 - luulekogu „Tulek on su saatus“ käsikiri

Reg. 1988/ 85 - luuletuskogu „Elujoonis“, luuletusi kogust „Vabadus õunast loobuda“ ja novellide käsikirju

Reg. 2018/ 115 ENE MIHKELSONI ARHIIV

Korraldatud 2018/ 2022-2023

Ene Mihkelsoni personaalkogu:

EKM EKLA, fond
421 (429 sü)

A MIHKELSON, ENE MATERJALID – kokku 360 sü

I KIRJAD: a) Ene Mihkelsoni kirjad - 28 sü

b) Kirjad Ene Mihkelsonile – 76 sü

II KÄSIKIRJAD: a) Luulekogud- 11 sü

b) Luuletused – 20 sü (sh 16 sü - lahtised lehed)

c) Proosaraamatud – 35 sü

d) Lühijutud, esseistika – 41 sü

III ERIKÜSIMUSLIKUD – 12 sü (metsavendadega seotud: mapp 52: 2 ja mapp 54: 4)

IV DOKUMENDID: a) Aukirjad, tunnustused - 10 sü

b) Isikut tõendavad dokumendid – 6 sü

c) Muud dokumendid - 11 sü

VI TRÜKIMATERJALID – 13 sü

VII MIHKELSON, Ene kohta – 35 sü

VII ESEMED: a) Autasud – 9 sü

b) Isiklikud esemed – 11 sü

B SUGUVÕSA MATERJALID (romaanide algmaterjalid) - kokku 37 sü

C VÕÖRAS MATERJAL – 30 sü

Võrdlus teiste arhiividega EKLA:

Albert Kivikas, fond 222 – 45 sü

Karl Ristikivi, fond 260 – 137 sü

Arno Vihalemm, fond 322 – 170 sü

Eesti Kirjanike Kooperatiiv, fond 341 – 2562 sü

Ilmar Laaban, fond 352 – 1980 sü (+)

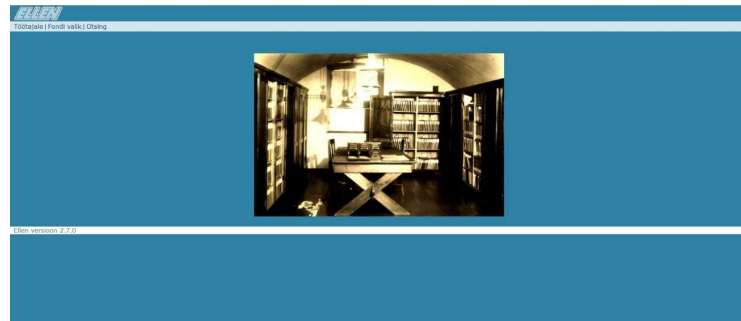
Arvo Mägi, fond 392 – 825 sü

Ivar Ivask, fond 409 – 1117 sü

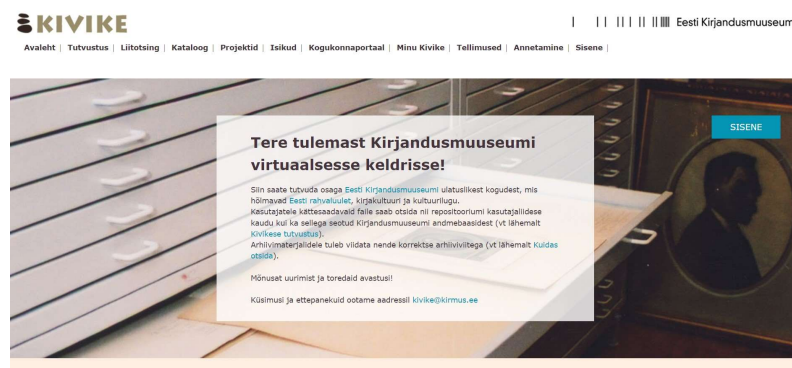
Hellar Grabbi, fond 413 – 651 sü (+)

EKLA kogud EKM-i andmebaasides:

<https://galerii.kirmus.ee:8443/ellen/avalik.do>

<https://kivike.kirmus.ee/>

Martin Arpo, Pearu Kuusk „Eesti metsavendluse taustast“ [„Katkuhaud“ arvustus, 2007-2008]

EKM EKLA, fond 421, m 64: 2

See on ikkagi nõukogude ajal ellujäämise või kättemaksuiha...

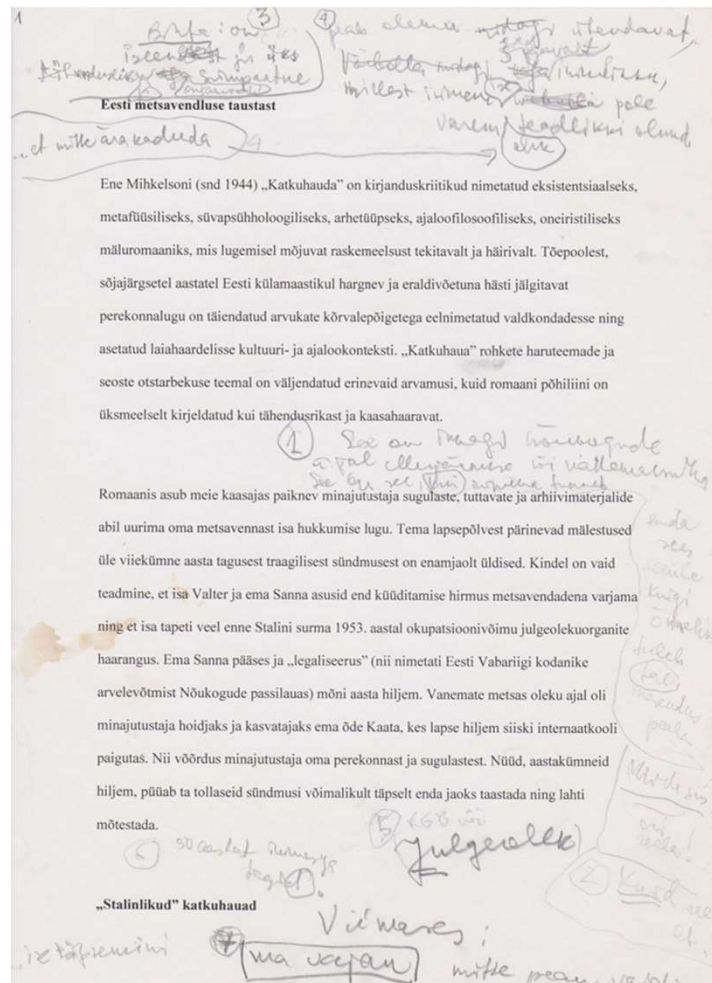
1944-1953:

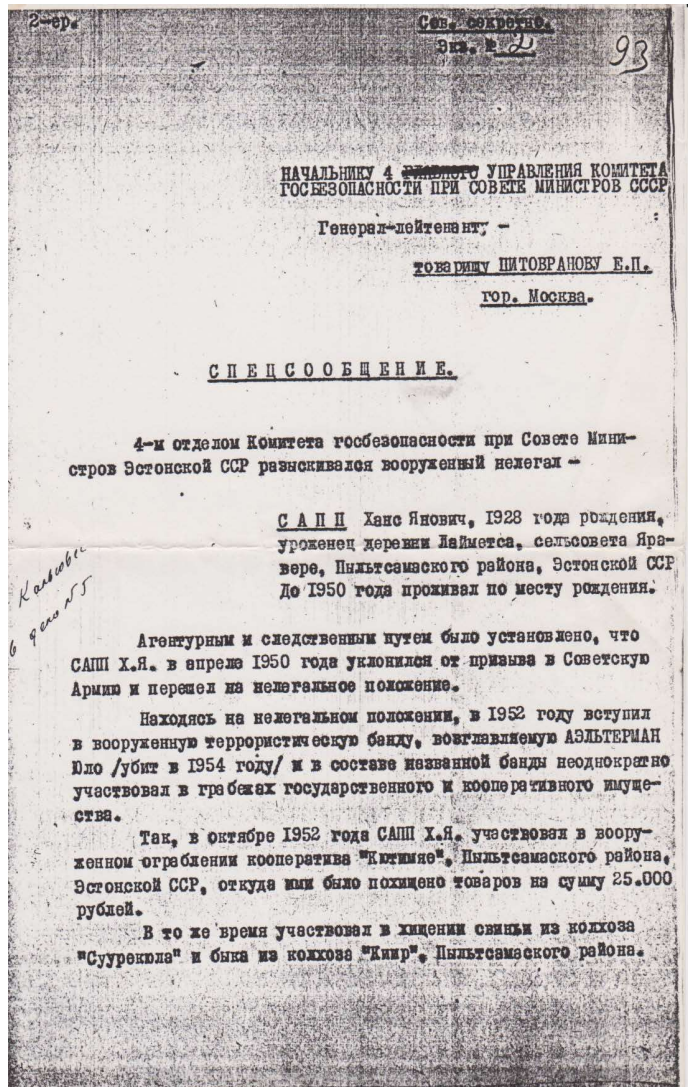
16 000 – 30 000 metsas

9921 vangistati

5255 legaliseeriti (?)

mütologiseerimine

ENSV MGB (KG) eriteadaanded:

- Sapp Hansu legaliseerumise kohta
IX 1958

- Mihkelson Evi legaliseerumise
kohta 11. I 1956

- agentide tegutsemise kohta
Päinurmes (aruanded)

jms.

ГОР. МОСКВА.

СПЕЦСООБЩЕНИЕ.

4-м отделом Комитета госбезопасности при Совете Министров Эстонской ССР разыскивался вооруженный нелегал —

САПШ Ханс Янович, 1928 года рождения, уроженец деревни Лайметса, сельсовета Яравере, Пылтсамаского района, Эстонской ССР. До 1950 года проживал по месту рождения.

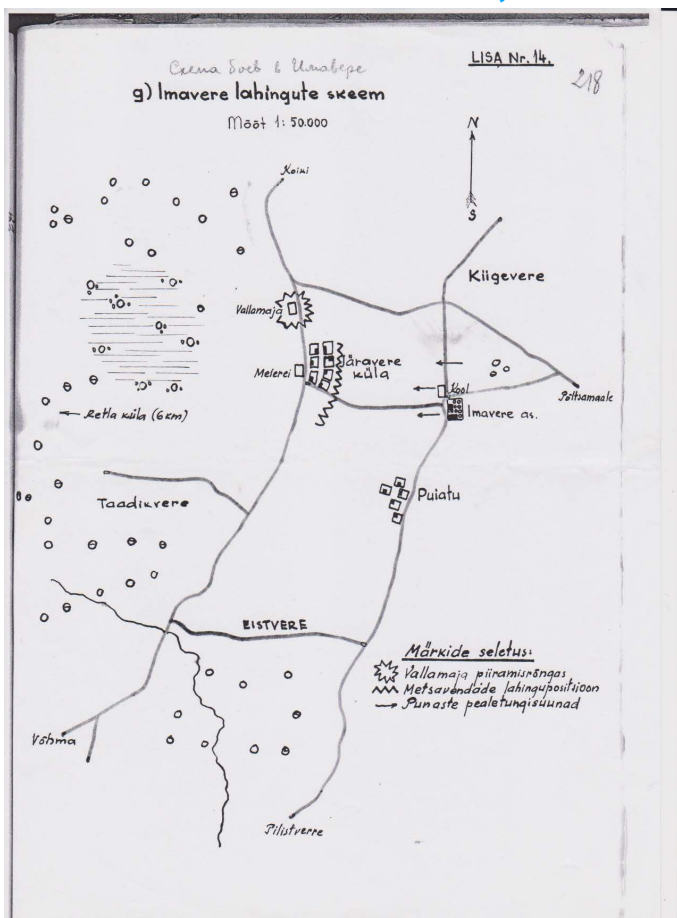
Агентурным и следственным путем было установлено, что САПШ Х.Я. в апреле 1950 года уклонился от призыва в Советскую Армию и перешел на нелегальное положение.

Находясь на нелегальном положении, в 1952 году вступил в вооруженную террористическую банду, возглавляемую АЭЛЬТЕРМАН Юло /убит в 1954 году/ и в составе названной банды неоднократно участвовал в грабежах государственного и кооперативного имуще-

6
Калвиби
9 сент 55

Mitmesuguseid materjale metsavendade kohta (1)

EKM EKLA fond 421, m 54: 4

13. dets. 2001. a.

Tere!

Tean nagu soovisid ja saadan Sulle EEML Pärnumaa osakonna 2001. a. kulude aruande. Originaali koos arvete ja tšekkidega saadan Arnold Ojastele.

Kirjapandu on vaid pool tegelikult kulutatud summast. Tean, et EEML on väene organisatsioon ja seepärast jäägu ülejaanu minu kanda nagu see on olnud aastaid. Olen tihti majanduslikus kitsikuses, kuid oma töid-tegemisi jätta ei suuda. Tunnen, et minu kohus on tuua pöevavalgele töde metsavendade kohta, võidelda langenute mälestuse jäädvustamise eest ja propageerida vabadusvõitlejate töökspidamisi noorsoo hulgas.

✓ Nüüd mõni sõna Artur Kittuse asjus.
Kordan: mul ei ole Artur Kittuse isiklikult midagi. Oma minevikku ärritas ta mind uurima ise, kõneldes rohkemõnaliselt ja detailselt oma metsavennaelust ja kannatustest vangina. Ta kõitis mu tähelepanu juba paar-kolm aastat tagasi metsavendade kokkutulekul. Mul oli käsil mitme suure metsavendade grupi võitluse ja saatuse uurimine ning Artur Kittus nihkus ikka ja jälle tagaplaanile. Alles tänava kevadel sain mahti ja uurisin tema kohtutoimikut. Ma ei leidnud seal ainsatki viidet, et Artur Kittus oleks olnud metsavend. See oli šokk! Teisi metsavendade võitlust kajastavaid materjale mul seekord uurida ei olnud võimalik, sest mu rahakott sai tühjaks. Ma ei tahtnud oma avastusest kõneleda kellelegi enne, kui olen läbi töötanud ka lisamaterjalid. Et aga Kittus hakkas aktiivselt kaasa rääkima metsavendade minevikku ja saatust puudutavates küsimustes, pühendasin asjasse ka EEML juhid - Sinu ja A. Ojaste. Ma lootsin, et Sina ja ka Ojaste jääte erapooletule ja äraootavale sisukohale, kuid te hakkasite teavet EEML juhataste sisetülides ära kasutama. See ei olnud õige tegu. Olen aastaid võidelnud metsavendade au ja väärikuse eest ja tean seda ka edaspidi kui elupäevi antakse. Metsavendade võitlus ei olnud kõrtsikaklus, vaid mõõdu elu ja surma peale ja seepärast on vaja töde pöevavalgele tuua.

Tervitustega
Jüri Lepp

Herderi preemia 2006

Ene Mihkelson

AHASVEERUSE UNI (Tallinn: Tuum, 2001)

- Arvo Pärt (2000)

- Jaan Kross (1997)

- Jaan Undusk (1995)

- Milan Kundera

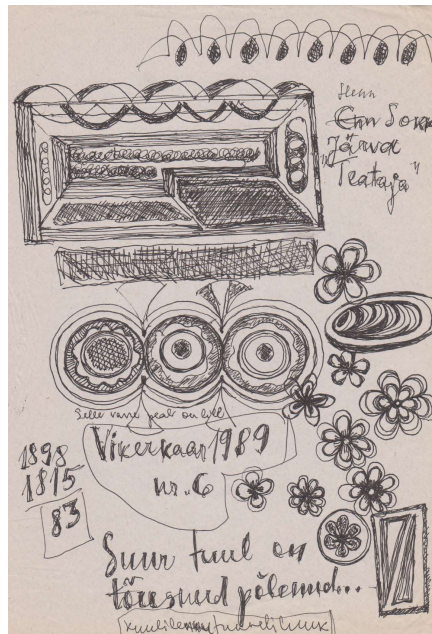
- Andrezej Wajda

Janika Kronberg – Eesti Ekspress, Areen
22.06.2006

EKM EKLA, fond 421, m 67: 7

elu ümberjutustamine
pole ka und appi võttes võimalik

(Ene Mihklson)

Küsimusi?

Täna kuulamast!

marin.laak@kirmus.ee

